

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

13 Elintarvikkeesta annettavat tiedot

13.3 Markkinointi

Huomioitavaa:

Tässä kohdassa tarkastetaan elintarvikkeen markkinointi eli markkinoinnin yleinen harhaanjohtavuus ja vapaaehtoiset väitteet

- pakkausmerkinnöissä, jos toimija on vastuussa pakkausmerkinnöistä eli kyseessä on elintarvikkeen valmistaja, valmistuttaja, maahantuoja (sisämarkkinoilta tai kolmansista maista)
- etämyynnissä, jos toimija harjoittaa elintarvikkeiden etämyyntiä esimerkiksi verkkokaupassa, mobiilisovelluksissa, myyntialustoilla, sosiaalisessa mediassa, tms.
- markkinoinnissa, jos toimija on itse tuottanut ne tai on muuten vastuussa niistä, esimerkiksi esillepano, ruokalistat, mainokset, nettisivut, sosiaalinen media, kaupallinen yhteistyö, tms.

Väiteasetuksen artiklan 6 mukaisesti elintarvikealan toimijan, joka esittää ravitsemus- tai terveysväitteen, on perusteltava väitteen käyttö. Toimijan tulee siis pystyä esittämään todisteet siitä, että käytetyt väitteet ovat sallittuja ja niitä käytetään lainsäädännön edellyttämällä tavalla.

Samanaikaisesti suositellaan tarkastettavan kohta 13.1 Pakolliset elintarviketiedot. Omavalvonnan riittävyys ja sopivuus sekä tarvittaessa suunnitelma tarkastetaan soveltaen ohjeen 1.6 liitettä ”Omavalvonnan riittävyys ja sopivuus”.

Tarkastettavia asioita:

Omavalvonnan toteutumista arvioidaan tarkastamalla riskiperusteisesti valittujen tuotteiden markkinointi, toiminnan laajuus ja luonne huomioiden. Säännöllisin väliajoin tulisi tarkastella toimijan harjoittamaa markkinointia myös kokonaisvaltaisesti (esim. markkinointi, joka ei liity yksittäisiin tuotteisiin).

Toimijan tarkastushetkellä käyttämistä pakkausmerkinnöistä, etämyynnissä annetuista tiedoista, markkinointimateriaaleista, muista elintarviketiedoista ja esillepanosta tarkastetaan seuraavat asiat:

- Ei esitetä takaisin vetoa vaativia, kuluttajan terveydelle vaaraa aiheuttava väitteitä, esimerkiksi
 - elintarvikkeen markkinointi sairauden hoitoon niin, että markkinoinnin vuoksi asianmukainen lääketieteellinen hoito saatetaan korvata elintarvikkeen nauttimisella,
 - elintarvikkeen väitetään virheellisesti olevan gluteeniton, maidoton, tms.
- Ei esitetä lääkkeellisiä väitteitä. (elintarviketietoasetus, artikla 7.3)
 - Elintarviketiedoissa ei saa antaa sellaista kuvaa, että elintarvikkeeseen liittyy ihmisen sairauksia ennalta ehkäiseviä, hoitavia tai parantavia ominaisuuksia, eikä viitata sellaisiin ominaisuuksiin.
- Ei esitetä väiteasetuksen artiklan 3 mukaisia kiellettyjä väitteitä. Väite ei saa

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

- olla totuudenvastainen, moniselitteinen tai harhaanjohtava,
 - saattaa epäilyksenalaiseksi muiden elintarvikkeiden turvallisuutta ja/tai ravitsemuksellista riittävyyttä,
 - rohkaista elintarvikkeen liialliseen kulutukseen tai suvaita sitä,
 - sisältää sellaista toteamusta, esitystä tai viittausta, jonka mukaan tasapainoisesta ja monipuolisesta ruokavaliosta ei yleensä saa riittävästi ravintoaineita,
 - viitata sellaisiin elintoimintojen muutoksiin, jotka voivat aiheuttaa tai lisätä pelkoa kuluttajassa.
- Ei esitetä väiteasetuksen artiklan 12 mukaisia kiellettyjä väitteitä, joissa
 - esitetään, että elintarvikkeen nauttimatta jättämisellä voi olla terveysvaikutuksia,
 - mainitaan painonpudotuksen nopeus tai määrä,
 - viitataan yksittäisten lääkäreiden tai terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja muiden kuin 11 artiklassa tarkoitettujen lääketieteen ja ravinto- ja ravitsemusalan ammattilaisia edustavien kansallisten järjestöjen tai terveysalan yleishyödyllisten järjestöjen suosituksiin.
- Käytetyt ravitsemus- ja terveysväitteet ovat hyväksytyjä.
 - Ravitsemusväite löytyy väiteasetuksen liitteestä.
 - Terveysväite löytyy komission väiterekisteristä hyväksyttynä, ns. kasviperäisten aineiden odotuslistalta tai väitteen käytön lopettamiselle on annettu siirtymäaika.
- Väitteistä käytetyt sanamuodot vastaavat hyväksytyjä väitteitä.
- Väitteiden käytön ehdot toteutuvat tuotteessa.
- Väitteiden käytön edellyttämät pakolliset elintarviketiedot on ilmoitettu sekä pakkauksessa että etämyynnissä suomeksi ja ruotsiksi.
 - Ravitsemus- tai terveysväitteen kohteena olevan aineen määrä on ilmoitettu ravintoarvomerkinnyksen yhteydessä tai ravintolisien ominaisten aineiden luettelossa. (Artikla 7)
 - Terveysväitteen käytön edellyttämä maininta tasapainoisen ja monipuolisen ruokavalion ja terveiden elämäntapojen tärkeydestä. (Artikla 10(2)a)
 - Terveysväitteen käytön edellyttämä tieto siitä, kuinka paljon ja kuinka usein elintarviketta on nautittava väitetyn hyödyn saamiseksi. (Artikla 10(2)b)
 - Terveysväitteen käytön yhteydessä tarvittaessa huomautusta henkilöille, joiden olisi vältettävä elintarvikkeen nauttimista. (Artikla 10(2)c)
 - Terveysväitteen käytön edellyttämä asianmukainen varoitusta niissä tuotteissa, joiden liiallisesta nauttimisesta todennäköisesti aiheutuu terveysriski. (Artikla 10(2)d)
 - Sairauden riskitekijän vähentämistä koskevista terveysväitteistä on ilmoitettu, että väitteessä tarkoitettuun sairauteen liittyy useita riskitekijöitä eikä yhden tekijän muuttumisesta välttämättä ole hyötyä. (Artikla 14(2))
 - Yleisluonteisten terveysväitteiden yhteydessä on esitetty terveysvaikutuksen selventävä hyväksytty terveysväite tai ns. odotuslistalla oleva terveysväite. (Artikla 10(3))
 - Väitteiksi katsottavien tavaramerkkien, tuotenimien ja kuvitteellisten nimien yhteydessä on esitetty väiteasetuksen säännöksiä vastaava ravitsemus- tai terveysväite. (Artikla 1(3))

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

- Väitteitä sisältävien kuvien, symbolien ja graafisten esitysten yhteydessä on esitetty väiteasetuksen säännöksiä vastaava ravitsemus- tai terveysväite.
- Äidinmaidonkorvikkeen, vieroitusvalmisteen tai imeväisten kliinisen ravintovalmisteen myynnissä ei käytetä myynninedistämiskeinoja, kuten tarjoukset, myynti alennettuun hintaan, ilmaisnäytteet ja alennuskupongit.
- Markkinointi on totuudenmukaista eikä johda harhaan. (elintarviketietoasetus artikla 7.1, yleinen elintarvikeasetus artikla 16)
 - Erityisesti elintarvikkeesta luotu mielikuva ja vapaaehtoiset väitteet, jotka eivät kuulu väiteasetuksen piiriin (esimerkiksi laktoositon, lisääaineeton)

OIVALLINEN

Toiminta on vaatimusten mukaista.

Elintarvikkeiden markkinointi ja vapaaehtoiset väitteet ovat yllä mainittujen vaatimusten mukaisia.

HYVÄ

Toiminnassa on pieniä epäkohtia, jotka eivät heikennä elintarviketurvallisuutta eivätkä johda kuluttajaa harhaan.

Elintarvikkeiden markkinointi ja vapaaehtoiset väitteet ovat pääosin yllä mainittujen vaatimusten mukaisia. Pieniä epäkohtia ovat esimerkiksi:

- käytetyt ravitsemus- ja terveysväitteet ovat hyväksytyjä, mutta käytetyt sanamuodot eivät täysin tarkoita samaa asiaa kuin alkuperäiset hyväksytyt väitteet,
- yleisluonteinen terveysväite tai väitteeksi katsottava kuva, symboli, graafinen ilmaisu, tavaramerkki, tuotenimi, kuvitteellinen nimi ja sitä selittävä hyväksytty väite eivät sijaitse pakkauksen samassa nähtävissä olevassa kentässä, eikä niitä ole yhdistetty esimerkiksi asteriskilla (*)
- väitteen kohteena olevan aineen määrä on ilmoitettu muualla kuin ravintoarvomerkinnässä tai sen kanssa samassa nähtävissä olevassa kentässä tai ravintolisien kohdalla muualla kuin ominaisten aineiden joukossa,
- terveysväitteen käytön yhteydessä vaadittava artiklan 10(2)a-b lisämerkinnät on tehty, mutta ne ovat puutteellisia,
- sairauden riskitekijän vähentämistä koskevan terveysväitteen käytön edellyttämä artiklan 14(2) mukainen lisämerkintä on tehty, mutta se on puutteellinen,
- toimija ei pysty perustelemaan väitteiden käyttöä, mutta ei ole epäiltävissä, että käytetyt väitteet olisivat kiellettyjä tai niitä käytettäisiin lainsäädännön vastaisesti.

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

HUOM. jos toimija ei huomautuksesta huolimatta korjaa edellä mainittuja epäkohtia tai pysty perustelemaan väitteiden käyttöä, annetaan arvosana Korjattavaa.

KORJATTAVAA

Toiminnassa on epäkohtia, jotka heikentävät elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa harhaan. Epäkohdat on korjattava määräajassa.

Elintarvikkeiden markkinointi ja vapaaehtoiset väitteet eivät ole yllä mainittujen vaatimusten mukaisia, vaan niiden käytössä on oleellisia epäkohtia, joita ovat esimerkiksi:

- markkinointi tai elintarvikkeesta luotu mielikuva johtaa kuluttajaa harhaan,
- väitteitä käytetään harhaanjohtavasti,
- lisäaineeton, laktoositon, tms. väittämä on virheellinen,
- käytetään yksittäisiä lääkkeellisiä väitteitä,
- käytetään artiklan 3 tai artiklan 12 mukaisia kiellettyjä väitteitä,
- käytetään hyväksymättömiä ravitsemus- ja terveysväitteitä,
- käytetään yleisluonteisia terveysväitteitä tai väitteiksi katsottavia kuvia, symboleja, graafisia ilmaisuja, tavaramerkkejä, tuotenimiä, kuvitteellisten nimiä, joita ei vastaa yksittäinen hyväksytty väite,
- väitteiden käytön ehdot eivät toteudu, esimerkiksi tuote ei sisällä riittävästi väitteen kohteena olevaa ainetta,
- väitteen kohteena olevan aineen määrää ei ole ilmoitettu,
- terveysväitteiden käytön edellyttämät artiklan 10(2)a-b lisämerkinnät puuttuvat kokonaan tai artiklan 10(2)c-d lisämerkinnät on tehty, mutta ne ovat puutteelliset,
- sairauden riskitekijän vähentämistä koskevien terveysväitteiden käytön edellyttämä artiklan 14(2) mukainen lisämerkintä puuttuu,
- on vahvasti epäiltävissä, että käytetyt väitteet eivät ole sallittuja tai niitä käytetään lainsäädännön vastaisesti, eikä toimija pyynnöistä huolimatta pysty perustelemaan väitteiden käyttöä
- äidinmaidonkorviketta, vieroitusvalmistetta tai imeväisen kliinistä ravintovalmistetta myydään alennettuun hintaan tai käytetään muita kiellettyjä myynninedistämiskeinoja.

HUONO

Toiminnassa on epäkohtia, jotka vaarantavat elintarviketurvallisuutta tai johtavat kuluttajaa vakavasti harhaan tai toimija ei ole noudattanut annettuja määräyksiä. Epäkohdat on korjattava välittömästi.

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

Elintarvikkeiden markkinoinnissa ja vapaaehtoisissa väitteissä on välitöntä korjausta vaativia epäkohtia ja joissakin tilanteissa takaisinvetoa vaativia virheitä.

Välitöntä korjausta vaativia epäkohtia ovat esimerkiksi:

- elintarvikkeesta esitetään useita tai toistuvasti elintarviketietoasetuksen artiklan 7.3 vastaisia lääkkeellisiä väitteitä,
- elintarvikkeen markkinointi on vakavasti harhaanjohtavaa,
- terveysväitteen käytön edellyttämät artiklan 10(2)c-d lisämerkinnät käyttöohjeista tai varoitusmerkinnöistä puuttuvat kokonaan,
- Korjattavaa -arvio on annettu toistuvasti eikä epäkohtia ole korjattu määräajassa.

Elintarvikkeiden markkinoinnissa on takaisinvetoa vaativia virheitä, joita ovat esimerkiksi:

- väittämä gluteeniton tai maidoton on virheellinen tai
- elintarvikkeen markkinoinnissa käytetään sellaisia lääkkeellisiä väitteitä, joista voi olla vaaraa kuluttajan terveydelle esimerkiksi sen vuoksi, että elintarviketta markkinoidaan tietyn sairauden hoitoon ja on epäily, että markkinoinnin vuoksi asianmukainen lääketieteellinen hoito korvataan elintarvikkeen nauttimisella.

Aiheeseen liittyvää lainsäädäntöä ja ohjeita (huomioitava muutoksineen):

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1924/2006, elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveysväitteistä (=väiteasetus)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 1169/2011, elintarviketietojen antamisesta kuluttajille (=elintarviketietoasetus), artikla 7.1 ja 7.3
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002, elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä (=yleinen elintarvikeasetus), artikla 16
- Komission delegoitu asetus (EU) 2016/127 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 609/2013 täydentämisestä äidinmaidonkorvikkeiden ja vieroitusvalmisteiden koostumusta ja niistä annettavia tietoja koskevien erityisvaatimusten sekä imeväisten ja pikkulasten ravitsemisesta annettavia tietoja koskevien vaatimusten osalta
- Komission delegoitu asetus (EU) 2016/128 Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 609/2013 täydentämisestä erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitettujen elintarvikkeiden koostumusta ja niistä annettavia tietoja koskevien erityisvaatimusten osalta
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus imeväisen ja pikkulapsen ruokintaa koskevasta tiedotusaineistosta 633/2024

Elintarviketurvallisuus

Oiva-arviointiohje ilmoitetuille ja hyväksytyille elintarvikehuoneistoille

- Komission rekisteri hyväksytyistä terveysväitteistä <https://ec.europa.eu/food/food-feed-portal/screen/home>
- Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen EFSA:n kysymysrekisteri arvioitavana olevista terveysväitteistä <https://open.efsa.europa.eu/>
- Ravitsemus- ja terveysväitteet Ruokaviraston internetsivuilla <https://www.ruokavirasto.fi/terveysvaitteet/>
- Ruokaviraston ohje 621/04.02.00.01/2023: Ravitsemus- ja terveysväiteopas elintarvikealan yrityksille ja valvojille
- Ruokaviraston ohje 3194/04.02.00.01/2025: Elintarviketieto-opas elintarvikevalvojille ja elintarvikealan toimijoille.

Päivitykset versioon 7:

- Huomioitavaa-kohdassa markkinointimateriaalit vaihdettu yleisempään termiin markkinointi.
- Poistettu viittaus poistuneeseen Oiva-arviointiohjeeseen 13.2 Ravintoarvomerkintä.
- Muutettu Tarkastettavia asioita -kohdassa tarkastettavien tuotteiden valintaa koskevaa ohjeistusta.
- Tarkastettaviin asioihin ja arvosanaesimerkkeihin lisätty äidinmaidonkorvikkeen, vieroitusvalmisteen tai imeväisten kliinisen ravintovalmisteen myynninedistämiskeinot.
- Lainsäädäntö- ja ohjeluetteloa päivitetty.